

Библиотека
„Родна реч омайна“

Книжка десета

БЪЛГАРСКА ПУНКТУАЦИЯ

Руселина Ницолова

Редакционна колегия
Петър Паиов
Тодорка Владимирова
Кирил Димчев

Държавно
издателство
„Народна просвета“
София, 1978 г.

Пунктуация на простите изречения

Синтаксични структури	Препинат. знак	Функция на препинателния знак	Примери	Вж.
1. Верига от безсъюзно свързани еднородни части на изречението	Запетая	Разделя еднородните части на изречението една от друга.	<i>Как ще изчислим /изгрева на надеждата, /пълнолунието на страстта, /затъмнението на скръбта, /дълбочината на разочарованието?</i> (Ел. Багряна)	т. 102—104
	Точка и запетая	Разделя еднородните части на изречение-то с разширен състав и при рубрикиране.	<i>Левски имаше ръст среден, тънък и строен; очи сиви, почти сини; мустаци червеникави . . .</i> (Ив. Вазов) — <i>По начин на учленение съгласните биват: а) преградни; б) проходни; в) преградно-проходни.</i>	т. 80
	Тире	Има графична функция, пише се пред всяка от еднородните части на отделен ред при рубрикиране — само в канцеларско-административния стил.	<i>В днешния брой 65 на „Държавен вестник“ са поместени:</i> — <i>107-о постановление на Министерския съвет . . .;</i> — <i>523-о постановление на Бюро-то на Министерския съвет . . .;</i> — <i>Наредба на Министерството на Народната просвета . . .</i> (Веч. новини)	т. 20, 185

2. Верига от съюзно свързани еднородни части	Запетая	Разделя еднородните части, свързани със съотносителни, противопоставителни и пояснителни съюзи.	И птичето, и камъкът са в ръцете ми. (К. Зидаров) Хубава, ама глупава мома. — Гласните струни, или гласилките, са разположени в гръкляна — след пояснителен съюз еднородните части се ограждат със запетая.	т. 106—111
3. Обобщаваща дума и еднородни части	Двоеточие	Отделя обобщаващата дума от еднородните части при подчертано изреждане.	Моля те да ми изпратиш следните неща : учебника по история, дебелията синя тетрадка, водните бои и помагалото.	т. 84—88
	Тире	Отделя обобщаващата дума от еднородните части, ако няма подчертано изреждане.	... намръщен, само с глава той сочи /на сган избрана — рояк скотове, /в сюртуци, реси и слепци с очи. (Хр. Ботев)	т. 177—178
4. Еднородни части и обобщаваща дума	Тире	Отделя еднородните части от обобщаващата дума.	Думата е страшно нещо, в нея са затворени изразните средства на всички изкуства: бои, линии, форми, звукове, движения — всичко , стига да можеш да боравиш с тия нейни богатства. (Й. Йовков)	т. 179

5. Повторени части на изречението	Запетая	Разделя повторените части, когато се изговарят с пауза помежду им.	<i>И слънце, слънце падаше навсякъде като дъжд от лъчи.</i> (И. Йовков)	т. 112—113
6. Обособени части на изречението	Запетая — двойна или единична	Огражда обособените части на изречението.	<i>Тоя човек беше Люцкан, единственият продавач на цветя в града.</i> (И. Йовков)	т. 114—124
	Тире — двойно или единично	Отделя обособените части на изречението по-силно, отколкото двойната или единичната запетая.	<i>След него върви тя — замислена и мълчалива, заглеждана надолу.</i> (И. Йовков)	т. 188—194
7. Вметнати думи и изрази (и изречения — в сложното изречение)	Запетая	Най-слабо отделя вметнатите думи и изрази.	<i>Бяха, според историята, най-добрите ни дни.</i> (В. Мутафчиева) — <i>Той ще бъде там, разбира се, и много по-рано, отколкото трябва.</i> (И. Йовков)	т. 125—129
	Тире — двойно или единично	Отделя по-силно, отколкото запетаята вметнатите думи, изрази и изречения	<i>Разхожда се той разсеяно и — възобразете си какво нещастие!</i> — <i>при завоя на една алея изпъкна напреде му цяло семейство роднини.</i> (А. Константинов)	т. 195

7. Вметнати думи и изрази (и изречения — в сложното изречение)	Скоби	Отделят най-силно вметнатите думи, изрази, цели изречения и дори пасажив в текста.	<i>Данко Харсџина; винаги по-малко деликатен, позволи си (представете си !) да потуна бай Ганя по врата . . . (А. Константинов)</i>	т. 206—213
--	-------	--	---	---------------

Пунктуация на сложните изречения

Синтактични структури	Препинат. знак	Функция на препинателния знак	Примери	Вж. №
1. Сложни безсъюзни изречения	Запетая	Разделя отделните изречения едно от друго.	<i>Мръкваше се, в долищата се спускаше синкава мъгла, по баирите лазеха дълги сенки.</i> (Й. Йовков)	Т. 141—142
	Тире	По-силен разделителен знак в сложното безсъюзно изречение от запетаята. Поставя се и между изречения в определени смислови отношения.	<i>Няма що — такъв е светът.</i> (Ел. Пелин) — <i>И представете си — те млъкнаха.</i> (А. Константинов) — <i>Настръхнали сте — не чувате какво говорите.</i> (К. Зидаров) — <i>Срам я е, страх я е — нека ѝ прости.</i> (Ел. Пелин) — <i>Отсега нататък той ще царува — другите ще робуват.</i> (Ел. Пелин)	т. 180 т. 200—204
	Двоеточие	Стои между изречения в определени смислови отношения.	<i>Драгата изтръпна : пътят, по който се отдалечаваше султанът, водеше право към Жеруна.</i> (Й. Йовков) — <i>Знае се : личният пример е много заразителен.</i> (Отеч. фронт)	т. 89 92—94
	Точка и запетая	Разделя относително самостоятелни по съдържание изречения или групи от изрече-	<i>Има думи упоително-нежни, които шептят свенливо ; други са разточително-бъброви и водопадно-шумни; трети — кремъчно-остри, бод-</i>	Т. 77—79 т. 81

		ния. Използува се и в период.	ливи, отровни; четвърти — очукани, изхабени, негодни; шести — безсъдържателни, мъртвородени . . . (М. Кремен)	
2. Сложни съюзни изречения	Запетая	В сложното съчинено изречение разделя отделните изречения, а в сложното съставно — главно изречение от подчинено изречение.	<i>Чакай, рекох, да видя дали ще посегне да яде, защото, когато добитъкът е болен, не яде.</i> (Г. Йовков) — <i>И той си имаше слабостите на човек, но понеже всичко държеше на шега и смях, то и те минаваха за шега и хората не му придирваха.</i> (Ел. Пелин)	т. 143—170
	Тире	По-силно от запетаята разделя изреченията в сложното съюзно изречение. Употребява се често между подчинено въпросително, че- или да- изречение и главно изречение.	<i>Десетина крачки до пердето, зад което беше постелята на господаря, извървах на пръсти — сякаш идех за кражба или за по-лошо.</i> (В. Мутафчиева) — <i>За каква потреба саму — не ми е известно.</i> (А. Константинов) — <i>Да гледа там да спести някоя пара — това е то.</i> (Й. Йовков)	т. 180—181 т. 188